

A bécsi Rothschild-ház.

Az öreg Maier Amschel másodszülött fiát szemelte ki a sors arra, hogy a Rothschildok egyik leghatalmasabb cégét, a bécsi Rothschild-házat megalapítsa. Az ő, az egykori fürthi rabbinus-jelölt, a világhírű pénzdinasztia megalapítója, a frankfurti bankház élén legidősebb fiát, Anzelmet kívánta látni, így hát a másodszülöttnék máshol kellett üzleti terrénum után néznie. Öccse, Náthán, már megvetette lábát Londonban, Párisra a fivérek Benjaminjukat, a különben is finom modoru és franciás szellemű Jamest (Jakabot) szemelték ki, Károly Itália felé gravitált, így hát Salamonnak nem maradt hátra egyéb, mint hogy Bécsset, a dunaparti császárvárost hódítsa meg a Rothschild-üzletek számára.

De amíg ez az elhatározás megérlelődött benne, kezdetben még csak Frankfurtban próbálkozott érvényesülni, ugyanott, ahol apja, Rothschild Maier Amschel vagyonuknak alapját megvetette és ahol apjának halála után idősebb fivére, Amzel, vezette tovább az akkor még egyre fejlődő bankházat. De Frankfurtban az üzletek tulajdonképpeni intézője már ekkor is bátyja,

Balla Ignác

Amzel volt és így Salamon, aszerint, amint a viszonyok szükségessé tették, hol Bécsben, hol Berlinben működött, de addig még sehol sem időzött huzamosabb ideig. Lehet, hogy már akkor is csak a két városnak és a két államnak viszonyai felől akart ilyesformán alapos és személyes tapasztalatokon alapuló tájékozódást szerezni, mielőtt véglegesen elhatározta volna, hogy hol fog állandóan letelepedni.

Közben annyira alapos ösmerője lett a német helyzetnek és a német viszonyoknak, hogy fivére, Náthán, aki ekkor már nagy szerepet kezdett játszani az angol pénzügyi világban, az ezernyolcszáztizennyolcadik esztendőben Londonba hívta, hogy reá bizza annak a porosz államkölcsonnek ügyét, amelyet át akart venni.

Ekkor már-már úgy állt a dolog, hogy a második Rothschild-fiu talán mégis csak Berlinben fog letelepedni. De Amzel, a legidősebb fivér, úgy találta, hogy ez merőben fölösleges. Poroszország elbírhát ugyan mindent, végzetes háborúkat is, de nem bír el — két Rothschildot. Mivel ő, Amzel, még erejének teljében van és Frankfurtból Berlinnel is tárgyalhat, legtanácsosabb lesz, ha Salamon Bécsset választja ki végleges letelepedésre.

Így is történt.

Az osztrák pénzügyi viszonyok és Bécsnek, mint császári rezidenciának nagy jelentősége készítette arra a Rothschildokat, hogy a Duna-parti császárvárosban bankházat nyissanak, éppen úgy, mint ahogy ezt Londonban is megtették. Azok az óriási erőmegfeszítések, amelyeket Ausztria kénytelen volt kifejteni, hogy az ezerhétszázkilencvenkettedik esztendőtől ezernyolcszázegyig, majd ezernyolcszázötöttől ezernyolcszázkilencig a francia köztársaság és császárság ellen folytatott harcaiban megállja helyét, az állam erejét — különösen pénzügyi erejét — nagy mértékben kimerítették.

Ezek a zilált finaciális viszonyok birták rá a Rothschildokat, hogy Bécsben és Ausztriában is megpróbálkozzanak. Az ő

A bécsi Rothschild-ház

számukra, az ő munkálkodásukra különösen olyan államokban nyílt tér, ahol kölcsönökre volt szükség. Ausztriának pedig kiváltképpen szüksége volt erre, — ha mindjárt zsidók kezéből kapta is meg a milliókat, — és Amzel nagyon jól tudta ezt, amikor öccsét, Salamont, Bécsbe küldötte.

A zsidóság szerepe egyébként Ausztriában, különösen pedig Bécsben, a pénzügyek terén jelentős volt már rég időktől fogva, ha ez a szerep nem is nyugodott egyében, mint éppen a — pénzen. Mert bár a nemesség vagyonos volt, mégis tartózkodott mindenféle üzletektől és az állam kénytelen volt mindenkor a zsidókhoz fordulni, amikor a pénzügyei külső segítségre utalták.

De ha szükség volt is rájuk, különösebb kedvezményekben itt sem részesültek a zsidók. Fejadót fizettek, külső megkülönböztetésül hegyes kalapot kellett hordaniok és balkarjukon sárga foltot, hogy már messziről föl lehessen ösmerni, ki a zsidó. Lakniok sem volt szabad bárhol, hanem csak a külső Lipótvárosban. Később azonban — egy véres verekedés után, amelyet a bécsi diákok rendeztek a zsidókkal — innen is kikergették őket. El kellett hagyniok az akkori „zsidó-várost“ is és a zsinagógájukból keresztény templomot csináltak.

Később azután, természetesen, Bécs városa mégis csak visszavonta ezeket a rendeleteket, a zsidók ismét letelepedhettek, de Mózesnek hívei a polgárjogot még ekkor sem élvezhették a dunaparti császárvárosban. Ekkortájt azután egyszerre csak II. József császár, a világ óriási bámulatára, ezerhétszáznyolcvanháromban, báróvá nevezett ki egy zsidót. Az első zsidó báró Arnstein József Mihály volt és foglalkozására nézve — természetesen — bankár. A bécsi tőzsde szuverénjei között Arnstein a legelőkelőbb helyet foglalta el és Eskeles-szel, bankártársával együtt, a bécsi kongresszus idején páratlanul fényes ünnepekkel vontta magára a figyelmét. Mind a két bankárral, akiknek közös üzletük volt Arnstein és Eskeles cég alatt, az osztrák pénzügyi vezetőség, éppen úgy mint a többi nagy

Balla Ignác

bécsi bankházzal is, már a bécsi kongresszus előtt is gyakran kötött üzleteket. De amikor Ausztria politikájára komolyabb napok köszöntöttek, a többi bankárok sietve igyekeztek visszavonulni az újabb üzletektől, ám az Arnstein és Eskeles cég ekkor még élénkebben, mint valaha, lépett az előtérbe. Hozzájuk csatlakozott még a Fries és társa, Geymüller és társa, Steiner és társa bankcég és ez a négy bankház a francia forradalom és a francia császár ellen viselt harcok idején az államkölsönök egész sorozatát kötötte meg az osztrák kormánnyal.

A négy bécsi bankház közül később a Steiner és társa bankház, amikor tagjai már csinos vagyont gyűjtöttek, beszüntette működését és Steiner, aki ekkor már öreg ember volt, véglegesen visszavonult a pénzügyi üzletektől.

A Steiner-cég helyébe, a három másik bankház mellé, most a Rothschild-ház lépett és Bécsben eladdig még merőben új államkölsön-tervekkel állott elő. Az államkölsönöket sorsjegyek kibocsájtása formájában szervezte és ezeket a sorsjegyeket — magát az új tervet — a közönség nagy szeretettel fogadta.

A bécsi Rothschild-ház volt tehát az, amely a később oly népszerűvé vált sorsjegyeket bevezette a monarkiában. De ekkor már a frankfurti ghetto szülötte, az öreg Maier Amschel második fia — osztrák nemes volt. Stadion gróf pénzügyministersége alatt, az ezernyolcszáztizenhatodik esztendőben, Metternich herceg előterjesztésére a császár az osztrák nemességet adományozta Rothschild Salamonnak és három fivérének, Amzelnek, Jamesnek és Károlynak.

A frankfurti zsidó-fiu tehát már mint osztrák nemes kezdte szárnyait bontogatni a császárvárosban, ott, ahol a zsidóság még polgárjogokat sem élvezett. És hat év múlva, az ezernyolcszázhuszonkettedik esztendőben, már az osztrák bárói méltóságot is elnyerte Metternich barátja, Rothschild Salamon és vele együtt négy fivére. Mert ekkor már második zsidó bárója is volt a császárvárosnak: a Frankfurtból Bécsbe

A bécsi Rothschild-ház

elszármazott Rothschild Salamon, aki ekkor már nemcsak Metternich barátjának és bizalmasának, Gentznek, de magának a hatalmas Metternichnek barátságát is magáénak mondhatta.

De mint osztrák nemes, majd mint báró is, teljes harminc esztendeig nem vett föl állandó lakást, hanem vendégfogadóban lakott Rothschild Salamon, csak hogy ne kelljen fölvennie... a bécsi illetőséget. Nem akart bécsi polgár lenni, mert zsidó létére nem élvezte volna a polgárjogokat. Inkább megmaradt tehát német állampolgárnak, Bécsbe való költözködése után még harminc esztendeig, hogy így semmiféle különösebb közössége se legyen a császárvárossal. Ám Bécs városa, amelylyel több irányu üzleti összeköttetésben állott, valahogyan mégis csak hálát érzett a frankfurti zsidó-utca szülötte iránt, azokért az üzleti összeköttetésekért, amelyek, rájuk nézve, különösen kedvezőek voltak. És felösmerték annak jelentőségét, hogy egész Ausztriára, de legkiváltképpen pedig Bécsre és annak pénzügyi meg kereskedelmi fejlődésére és finansiális erejére nézve, milyen nagyfontosságú körülmény volna, ha szorosabb szálakkal fűznék magukhoz a hatalmas modern Krózust és ha Rothschild Salamont sikerülne rábirniok arra, hogy Bécsben való tartózkodását ne tekintse csak ideiglenesnek, hanem telepedjék le ott állandóan, mint ahogyan azt Náthán Londonban, James pedig Párisban megtette. Kedvezni akartak neki, figyelmességüknek és hálájuknak félremagyarázhatatlan jelét akarták adni, amiért is az ezernyolcszáznegyvenharmadik esztendőben, ujévi ajándék gyanánt, a magisztrátus, élén Kolowrat gróffal, átadta Rothschild Salamonnak — Bécs város diszpolgári diplomáját.

Így lett Rothschild Salamon, aki mint zsidó, osztrák nemes és báró létére, nem lehetett még csak egyszerű polgára sem Bécsnek, díszpolgára a büszke császárvárosnak, „elismerésül a monarchiának teljesített szolgálataiért és a városi ügyekben kifejtett nemes törekvéseiért, éppen úgy, mint feltűnés nélkül